మహావంచక ప్రహసనము

గ్రంథకర్త:

కందుకూరి వీరేశలింగము పంతులు

మూడవ కూర్పు

ప్రకాశకులు:

హితకారిణీ సమాజము,

రాజమహేంద్రవరము

1950

[వెల రు 0-4-0

కీర్తిశేషులయిన రావుబహద్దూరు

కందుకూరి వీరేశలింగం పంతులుగారి గ్రంథములు.

ప్రహసనములు.

మొదటి సంపుటము

1 అపూర్వబ్రహ్మచర్య
2 విచిత్రవివాహము
3 మహాబధిర
4 పునర్మరణము
5 బలత్కారగానవినోదం
6 కలహప్రియా
7 మహామహోపాధ్యాయ
8 యోగనిద్రా
9 మహావంచక
10 అసహాయశూర
11 కలిపురుషశనైశ్చరవిలాసము
12 వేశ్యాప్రియా
13 కౌతుకవర్ధని
14 వినోదతరంగిణి
15 హాస్యసంజీవిని మొదటిభాగం
16 ,, రెండవభాగం
17 ,, మూడవభాగం

నాటకములు

రెండవ సంపుట

1 బ్రహ్మవివాహము
2 వ్యవహారధర్మబోధిని
3 తిర్యగ్విద్వన్మహాసభ (మూషకాసుర విజయం)
4 మహారణ్యపురాధిపత్యము
5 ప్రహ్లాద
6 సత్యహరిశ్చంద్ర
7 దక్షిణగోగ్రహణము
8 వివేకదీపిక

భాషాంతరీకృతనాటకములు

మూడవ సంపుటము

1 చమత్కార రత్నావళి
2 రాగమంజరి
3 కళ్యాణకల్పవల్లి
4 అభిజ్ఞాన శాకుంతలము
5 రత్నావళి
6 మాలవికాగ్నిమిత్రము
7 ప్రబోధచంద్రోదయము
8 వెనిసువర్తక చరిత్రము

వచన ప్రబంధములు

పద్యకావ్యములు.

నాల్గవ సంపుటము

1 సత్యరాజాపూర్వదేశ యాత్రలు (1, 2 భాగములు)
2 రాజశేఖర చరిత్రము
3 శుద్ధాంధ్రనిరోష్ఠ్యనిర్వచన నైషధము
4 రసికజనమనోరంజనము
5 శుద్ధాంధ్రభారతసంగ్రహము
6 అభాగ్యోపాఖ్యానము
7 పథికవిలాసము
8 జాన్ గిల్పిన్
9 నీతిదీపిక

మహావంచక ప్రహసనము

గ్రంథకర్త :

కందుకూరి వీరేశలింగము పంతులు

మూడవ కూర్పు

ప్రకాశకులు :

హితకారిణీ సమాజము,

రాజమహేంద్రవరము

1950

[వెల రు ~~0-4-0~~

మహావంచకప్రహసనము

ఇందు వచ్చు పాత్రములు.

జియ్యరుసూరి—ధనికుఁడగు నొక చైతన్యమతస్థుఁడు.

దామోదరుఁడు—జియ్యరుసూరి సేవకుఁడు.

నారాయణుఁడు—కంఠీరవదేవుని సేవకుఁడు.

శ్రీమన్మహామండలేశ్వర కంఠీరవదేవు—రామామణి ప్రియుఁడు.

వంచకాచార్యులు—కంఠీరవదేవుని కల్పితజనకుఁడు.

భవానిసింగు—రాజభటుఁడు.

శివప్రసాదు—రాజభటుఁడు.

రామామణి—జియ్యరుసూరి కూఁతురు.

పార్వతి—జియ్యరుసూరి దాసి.

౧. రంగము—బృందావన పురములోని జియ్యరుసూరి యిల్లు.

[దామోదరుఁడును పార్వతియు ప్రవేశించుచున్నారు.]

దామో—ప్రొద్దున్నే లేవడంవల్ల యెంతలాభం వున్నదో చూచినావా? యెవరయినా చూచిపోతారనే భయంలేకుండా మనం స్వేచ్ఛగా సరసాలాడుకుంటూ వున్నాము.

పార్వ—మన యజమానుడుగారు లేచివచ్చే వేళ అయింది. యీసమయంలో యిక్కడకువస్తే యేమనుకుంటారు?

దామో—ఆయన మన యిద్దరిపెళ్ళి చెయ్యవలెననుకుంటారు. ఆయన యేమనుకుంటేయేమిలే. నేను అనేదాన్నివిను. నేను యిక్కడ

పనిచేస్తూవున్న, పదిసంవత్సరాలలోనూ నాజీతంలోనుంచీ నాహస్తలా ఘవంచేతనూ నూరురూపాయలుకూడ బెట్టినాను. అనుభవించేవారు లేకపోతే పదేళ్ళనుంచీ కూడబెట్టిన యీసొమ్మంతా వ్యర్థమయి పోతుంది.

పార్వ—నేను అనుభవిస్తాను. ఆసొమ్ము నాకియ్యి.

దామో—వూరికే అనుభవించడంకాదు. నీవు నాతోకలిసి అనుభవించవలెను.

పార్వ—మనం యిద్దరమూకలిసే అనుభవింతాము. మనఅమ్మ గారు కంఠీరవ దేవుడిగారిని మోహించిన సంగతి నీవువిన్నావా?

దామో—ఆవిడె కతనిమీద మోహంవున్నసంగతి యెరుగు దునుగాని, అయ్యగారావివాహానికి వప్పుకోరు. ఆయనకు యీసంగతి తెలియడంతోటే—

జియ్యరుసూరి—(వెలుపలినుండి) దామోదరా. మొఖంకడు క్కోవడానికి నీళ్ళు.

దామో—అదుగో అయ్యగారులేచినారు. వీడు నాకంటికి మన్మధుడులాగువున్నాడు పైత్యాహారమని అయ్యగారు ప్రొద్దున్నే పెసరట్టు ఫలహారంచేస్తారు. నేను అన్నీ సిద్ధంచెయ్యవలెను. అదుగో టపాబంట్రోతు దొడ్డితోవను వుత్తరంతీసుకునివచ్చినాడు. ఇది రామా మణిగారికి కంఠీరవదేవుడుగారు పంపించినదయివుంటుంది. నేను వెళ్ళి పుచ్చుకుంటాను. (అని వెళ్ళుచున్నది.)

[దామోదరుఁడు వెంటరాఁగా జియ్యరుసూరి ప్రవేశించుచున్నాఁడు.]

జియ్య—దామోదరా!

దామో—అయ్య!

జి—యేమీలేదు. నీతో చెప్పకూడదు. పెసరట్టయిందా?

దా—అయింది. అయ్యా! నాతో—

జి—నీతో చెప్పను. విస్తరితీసుకునిరా.

దా—చిత్తం. దయచేసి—

జి—వూరుకో. రొట్టెలు తీసుకునిరా.

దా—తీసుకువస్తాను.

జి—వచ్చేటప్పుడు రాత్రివచ్చిన వృత్తాంతపత్రికకూడా తీసుకునిరా.

దా—చిత్తం. (అని వెళ్ళుచున్నాఁడు.)

జి—(పీటమీఁద కూరుచుండి) నేను యీవూరికివచ్చి యీ తోటయింట్లో ప్రవేశించి ఖులాసాగావున్నాను. ఆపెద్దమేడలోవున్నప్పుడు నన్నందరూవచ్చి డబ్బుకోసం వూరికే బాధపెడుతూ వుండేవారు. ఈయిల్లు వూరిచివరను మూరుమూలను వుండడంచేత యిక్కడకు ఆట్టేమందిరారు. అదుగో దామోదరుడు వార్తాపత్రికపట్టుకుని వస్తూవున్నాఁడు.

[దామోదరుఁడు పెసరట్లును, వృత్తాంతపత్రికయు, ఉత్తరమును పట్టుకొని ప్రవేశించుచున్నాడు.]

దా—పెసరట్లు—

జి—పెసరట్లు కిందపెట్టి పత్రికముందుగా యిలా ఇయ్యి. (అని పుచ్చుకొనుచున్నాఁడు.)

దా—అయ్యా! పెసరట్లుచాలునా? యింకా రెండు తేనా?

జి—చాలును. వకటి యిలా చేతికందియ్యి. (అని పత్రికవిప్పి చదువుచున్నాఁడు)—"ఇప్పుడు కొత్తమోస్తరు మోసాలు మూహా యెక్కువవుతూవున్నవి. కాకినాడలో వారంరోజులకిందట మంచిబట్టలు

కట్టుకొని గోపాలశాసని పేరుపెట్టుకుని బంధువుడనని వక్క పెద్దమనిషి యింట్లో ప్రవేశించి వారియింట్లో భోజనంచేసి తరువాత వారియింట్లో వున్న వస్తువులు కొన్ని యెత్తుకొని వకడు పారిపోయినాడు. అతని జాడ యింకా యేమీ తెలియలేదు. దర్యాప్తుచేయ్యగా అతని నిజ మయినపేరు వంచకాచార్యుడనిన్నీ, అతను యింకా అనేకచోట్ల యిటు వంటి మోసాలుచేసినాడనిన్ని పోలీసువారికి తెలియవచ్చింది."— ఇది వట్టి పాడుప్రపంచము. అందరూ మోసగాళ్ళుగానే కనపడుతూ వున్నారు. యెవరినీ నమ్మకూడదు. మనం బహుజాగ్రతగా వుండ వలెను. (అని రొట్టెనమలుచు) దామోదరా! మంచితీర్థం తీసుకునిరా.

దా—మీపీటదగ్గిరనే పెట్టినాను. తమరు సెలవిచ్చినట్లు యీ లోకం వట్టిపాడులోకంగా కనపడుతూవున్నది. యిక యీలోకం వదలిపెట్టి మరియెక్కడికైనా లేచివెళ్ళవలెను.

జి—రొట్టెలు బాగావున్నవికావు. వీటిని తీసుకునివెళ్ళు. నీచేతిలోది యేమిటి?

దా—ఇదా? వుత్తరం. టపాబంట్రోతు యిప్పుడే తీసుకుని వచ్చినాడు.

జి—(చేతితోపుచ్చుకొని) ఈవుత్తరం నాకేనా?

దా—కాదు. అమ్మగారికండి.

జి—అమ్మాయిదా! ఇది దానిప్రియుడు వ్రాసిందయివుంటుంది.

దా—అందుకు నాకేమీ సందేహంలేదు.

జి—నీకు సందేహం యెందుకువుండవలెను? నీవువెళ్ళి మా అమ్మాయిని వెంటనే యిక్కడికి పంపించు.

దా—చిత్తం. (అని వెళ్ళుచున్నాడు.)

జి—వీడు పూరికే అధికప్రసంగంచేస్తాడు. యిఖముందు వీణ్ని విస్తారం మాట్లాడకుండా వుండేటట్టుచేసి యేప్రశ్నఅడిగితే ఆప్రశ్నకు మాత్రమే జవాబుచెప్పేటట్టు చెయ్యవలెను. అదుగో! అమ్మాయి వస్తూవున్నది.

[దామోదరునివెంట రామామణి ప్రవేశించుచున్నది.]

రామా—నాన్నగారూ! మీవద్దకు నాదియేదో వుత్తరంవచ్చిందట. యిప్పిస్తారా?

దా—వుత్తరంవచ్చిన సంగతి నేనే యీమెతో చెప్పినాను.

జి—నీవే చెప్పినావు గనుక నీవే అనుభవించు.

(అని నెత్తిమీద రెండుదెబ్బలు వేయుచున్నాఁడు.)

దా—నేను యిఖ యెప్పుడూ చెప్పను. పారి పోతాను. (అని పరుగెత్తుచున్నాఁడు.)

జి—అమ్మాయీ! యిదుగో నీవుత్తరం. యీవుత్తరాలసంగతి నాకు బాగా తెలుసును. కాముకులువ్రాసే యిటువంటి వుత్తరాలను నమ్మి నీవుయెప్పుడూ మోసపోవద్దు. లోకానుభవం తెలిసిన పెద్దవాణ్ని గనుక నీకు బుద్ధిచెపుతూ వున్నాను.

రామా—(తనలో) అలాగయితే యిదికంఠీరవదేవుగారు వ్రాసిందని యీయనకు తెలిసింది కాబోలును.

జి—యిందుకోసం నాకు నీమీద కోపంలేదు. యిది యెవరు వ్రాసిందో చెప్పు. నాకు అంతేచాలును.

రామా—మీతో అంతా చెపుతాను. యీవుత్తరం వ్రాసిన ఆయన బహుగొప్పవాడు. నిజమయినప్రేమచేతనే నన్ను వరించినాడు. ఆయన పేరు—

[కేకలువేయుచు దామోదరుఁడు ప్రవేశించుచున్నాఁడు.]

దా—శ్రీమన్మహామండలేశ్వర కంఠీరవదేవుగారు

రామా—ఆయన యిక్కడికే వచ్చినారా? అలాగయితే నేను వెళ్ళవలెను. (అని వెళ్ళుచున్నది.)

జి—మహామండలేశ్వరుడా? అలాగయితే ఆయనను వెంటనే దయచెయ్యమని చెప్పు.

దా—చిత్తము. (అని వెళ్ళుచున్నాఁడు.)

జి—మహామండలేశ్వరుడైతే చాలా గొప్పవంశంలోవాడై వుంటాడు.

[కంఠీరవదేవు ప్రవేశించుచున్నాఁడు]

కంఠీ—జియ్యరుసూరిగారూ! నేడు బహుసుదినం. తమదర్శనం దొరకడంవల్ల నాకు బహుసంతోషంగా వున్నది.

జి—నేను ముసలివాణ్ని యీగౌరవానికి నేను అర్హుణ్నికాను. మీవంశంలో మీరే కడపటివారనుకుంటాను.

కం—దురదృష్టవశంచేత నేనేయిప్పుడు కడపటివాణ్నయి మిగిలివున్నాను. మాపెద్దలందరూ దైవవశంచేత వక్కరూలేకుండా కాలంచేసినారు. నాపేరు యీదేశంలోవుండే రాజసభలలో యెంత ప్రసిద్ధికెక్కినదయినప్పటికీ, నేను వివాహంచేసుకోక పోయినట్టయితే మావంశమునాతోనే నష్టమయి పేరులేకుండా పోతుంది. మీఅనుమతిని పొంది మీకొమార్తెను భార్యనుగా గ్రహించవలెననే వుద్దేశంతో నేను యిప్పుడు తమదర్శనానికి వచ్చినాను.

జి—నేను వక్కటి చెప్పుతానువినండి. యెంతగొప్పవంశంలో పుట్టినవాడయినా డబ్బులేకపోతే యేమీ ప్రయోజనంలేదు. నాచిన్న

తనంలో నేను 'బీదతనంవల్ల బహుకష్టాలుపడి వున్నవాడను గనుక డబ్బులేనివాడికి యెవరికీ నాకూతురిని యివ్వకూడదని నిశ్చయించేసుకున్నాను. మీకుతగినంత ధనంవున్నట్టు మీరు నాకు తృప్తికరంగా కనపర్చేటట్టయితే పిల్లదాన్ని మీకుయిచ్చి వివాహంచెయ్యడానికి నాకుయేమీ అభ్యంతరంలేదు. యీపని మీరుచేసేవరకూ మీరు మళ్ళీ మాయింటికి రావలసిన పనివుండదు.

కం—అదెంతభాగ్యము? నేనుయిప్పుడు ప్రమాణంచేసిచెప్తాను.

జి—ప్రమాణాలూ గిమాణాలూ నాకుయేమీ పనికిరావు. ఆ వ్యాపారం నేను చాలాకాలం క్రిందటనే కట్టిపెట్టినాను.

కం—(తనలో) ఇప్పుడీ ముసలివాడితో అసాధ్యంవచ్చింది. ఇప్పుడుయేమి చెయ్యను. యెలాగయినా యితణ్ని మోసం చెయ్యవలెను. (బిగ్గరగా) దైవానుగ్రహంవల్ల నాకు కావలసినంతధనమూ వసతులూ వున్నవి. నాయిష్టంవచ్చినప్పుడల్లా వెళ్ళివుండడానికి మావూళ్ళో నాకు గొప్పరాజభవనంవున్నది. (తనలో) సెంట్రల్ జయిలు తప్పకుండా రాజభవనమే.

జి—అంతేనా? యింకా యేమయినా వున్నదా.

కం—మంచియిల్లూ ఫలవృక్షములూవున్న వుద్యానవనం వకటికూడావున్నది. (తనలో) చిత్రవస్తు ప్రదర్శనశాలా, తోటా పట్నంలోవారి అందరిహక్కు గనుక అందులో నాకుకూడా హక్కువున్నది.

జి—మీకు భూములు యేమయినా వున్నవా?

కం—వందలకొద్ది కానులున్నవి. (తనలో) వక్కకానిభూమైనా నాకులేకపోయినా అయిదు రూపాయల డబ్బులు మొన్ననే మార్పించినాను గనుక మూడువందల కానులు పయిగావున్నవి.

జి—అది సరేకాని మీావద్దరొక్కం యెంతవున్నది?

కం—అదిఇంతా అంతా అని నేను చెప్పలేను. (తనలో) యేమీాలేనప్పుడు యింతని యెలాచెప్పగలను? ఆవున్నడబ్బులలోనైనా కొన్ని వాడుకున్నాను గనుక యిన్నని సరిగ్గా చెప్పలేను.

జి—అయిపోయింది. యిక వక ప్రశ్నమాత్రం అడుగుతాను. యీాఆస్తంతా మీాకు యెలాగువచ్చింది?

కం—మాతండ్రిగారివల్ల వచ్చింది. ఆయన యిప్పుడు యీా ఆస్తంతా అనుభవిస్తూ గోదావరీతీరంలో రాజమహేంద్రవరంలో వున్నారు.

జి—ఇంతకుముందు మీారు మీావంశంలో మీారేకడపటివారని చెప్పినట్టున్నారే.

కం—అవును. ఆయన వక్కడుపోతే నేనేకడపటివాణ్ని. అదంత ముఖ్యమయిందికాదు. ఆయనవున్నా లేనట్టే. ఆయనసంగతే నేను మరచిపోయినాను. ఆయన బహుముసలివాడు.

జి—ఆలాగైతే మీారు మీాతండ్రిగారిని వక్కపర్యాయం ఇక్కడకుపంపిస్తే ఆయనా నేనూ మాట్లాడుకొని సంబంధనిశ్చయం చేసుకుంటాము. అప్పుడు మా చిన్నదాన్ని మీారు వివాహం కావచ్చును.

కం—అయితే—

జి—అయితేగియితేలు నావద్దపనికిరావు. నేను ఖండితంగా మాట్లాడుతూవున్నానని కోపగించుకోక మీాతండ్రిగారిని వక్కపర్యాయం తీసుకునిరండీ. నాకు పనివున్నది. నేను వెళుతాను. (అని వెళ్ళుచున్నా(డు.)

కం—ఇదంతా నా తెలివితక్కువ మాటలవల్ల తటస్థమయింది నేను యేదియెలాగైనా రామామణిని సంపాదించుకోవలెను. సంపా

దించుకుంటాను. పెళ్ళాన్ని సంపాదించుకోవడం కంటెముందుగా నేను యిప్పుడు తండ్రిని సంపాదించుకోవలెను. నా కుయిప్పుడుఅధాత్తుగా తండ్రి యెక్కడదొరుకుతాడో యేమీ తెలియకుండావున్నది. యెవరికోవకరికి వేషంవేసి ప్రస్తుతం వకతండ్రిని యెరువు తెచ్చుకోవలెను.

[నారాయణుడు ప్రవేశించుచున్నాడు.]

కం—నీకు యిక్కడ యేమికావలెను?

నారా—నా కేమీ అక్కరలేదు. మీ కేమైనా కావలెనా?

కం—కావలెను. నాకు తక్షణం వకతండ్రి కావలసివున్నాడు. నారాయణా! ఇందులో నీవు నాకు సహాయం చెయ్యవలెను.

నారా—రెండేళ్ళబట్టి మీవద్ద నన్ను నవుకరీవుంచుకుని మీకు తండ్రికావలసివున్నమాట వక్కనాడూ చెప్పినారు కారే.

కం—అప్పటిమాటంతా యెందుకు? ఇప్పుడు చెప్పినాను తీసుకునిరా. వ్యర్థంగా కాలక్షేపంచెయ్యకు.

నా—నాకు యిప్పుడు ఆకలివేస్తూవున్నది. నాఆకలి తీరితేనే కాని నేను యిప్పుడు యేపనీచెయ్యలేను.

కం—నీవాసత్రంలో భోంచేసిరాలేదా?

నా—యెలా భోంచేస్తాను? అన్నంపెట్టిస్తాను వాకిట్లోవుండుమని నన్ను కూర్చోపెట్టి మీరు లోపలికివెళ్ళి భోజనంచేసి దొడ్డితోవను పరుగెత్తివచ్చినారు. నా సంగతి ఆమహాసత్రంలో కనుక్కునేవారెవరు? నేను కడుపుకాలుతూ కూర్చుని కూర్చుని మీరు వెళ్ళినారనివిని మీజాడ వెతుక్కుంటూ యిక్కడికి పరుగెత్తుకొని వచ్చినాను.

కం—చీ ఛీ నోరుమూసుకుని వూరుకో. వక్కపూట భోజనం లేకపోతే యింత బ్రహ్మాండంచేస్తూ వున్నావూ! స్వామిభక్తిగల సేవ

కుడు యెన్ని వుపవాసాలు చేసిఅయినా స్వామికార్యం నిర్వహించ వలెను. నీవు ప్రయత్నంచేసి నాకు వక్క తండ్రిని సంపాదించి పెట్టినా వంటే దానితో నీదరిద్రమూ నా దరిద్రమూకూడా విరగడై పోతుంది.

నా—అలాగైతే మీకుతండ్రి అసలేలేడా?

కం—వున్నాడు. కాని నేను తండ్రినని పయికిచ్చి చెప్పేవాడు యిప్పుడు యెక్కడా కనపడకుండా వున్నాడు.

నా—అలాగైతే ఇఖ మీకు తండ్రి దొరకనేదొరకడు.

కం—పోనీ. నీవు నాతోకూడారా. మనం యిద్దరమూ కలిసి తండ్రికోసం వెతుక్కుంటూ వెళుదాము.

నా—యెక్కడికి వెళుదాము?

కం—యెక్కడికా? మక్కాకు పోదాము. రా. (అని వెళ్ళుచున్నాఁడు.)

నా—నాకు యెక్కడకుపోయినా యింతకంటె నష్టంరాదు. వెళుతాను. (అని వెళ్ళుచున్నాఁడు.)

౨. రంగము—ఊరిబయిలి రచ్చచావడి.

[అటుకులు తినుచు వంచకాచార్యులు ప్రవేశించుచున్నాఁడు.]

వంచ—ఎవరో వస్తూవున్నట్టున్నారు. ఇక్కడినుంచి వేగిరం పారిపోవలెను. అక్కరలేదు. ఉండవచ్చును. నాఅంతటి బుద్ధిమంతుడికి భోజనంలేకుండా యీబండమీద కూర్చుండి అటుకులు తినవలసిన యోగంపట్టింది. ఆవచ్చేవారు యెవరయివుందురు. ఇతడు విచారం చేతనో సంతోషంచేతనో మనసుకు యేదోవుద్రేకం కలిగినవాడుగా కనపడుతూవున్నాడు. నాపాలిటి భాగ్యదేవత మోసంచేసి వక్క

పూట తిండికయినా యితనివద్ద సంపాదించుకోవడానికి యితణ్ని యిక్కడికి పంపివుంటుంది.

[కంఠీరవదేవు ప్రవేశించి, వంచకాచార్యులక్కడనున్నట్టే చూడక ముందుకును వెనుకకును నడుచుచున్నాడు.]

కంఠీ—నాకు తండ్రియెలాగు దొరుకుతాడు?

వంచ—(తనలో) తండ్రా!

కం—వక్కతండ్రి దొరికితే నాకు రామామణీ ధనమూకూడా దొరుకుతుంది. తండ్రిదొరక్కపోతే భార్యాపోతుంది చెరసాల ప్రాప్త మవుతుంది. నాకు యేమీతోచకుండా వున్నది.

వం—(ముందుకువచ్చి తనలో) యీపెద్దమనిషి యేదో చిక్కులో వున్నట్టుకనపడుతూవున్నాడు. (బిగ్గరగా) అయ్యా! మీరు యేదోకష్టంలోవున్నట్టున్నారు. మీకు నావల్ల సహాయం యేమయినా కావలసివున్నదా?

కం—నీకంఠస్వరం నేను తరుచుగా విన్నదిలాగున్నది. మనం యిద్దరమూ యెక్కడనో వక్కచోట కలిసివున్నట్టున్నది. చుట్టలు యెగుమతీచేసి కోస్తాలనుంచి బంగారపుయినుక తెప్పిస్తామని కాకినాడలో పెద్దమేడలోపెట్టిన కంపినీకి మీరు కార్యనిర్వాహకులుగా వుండలేదా?

వం—అవును. ఆకంపెనీలో భాగస్థుడుగా చేరుమని మీతో చెప్పినాను. మీరు వున్నారుకారు.

కం—వుండలేదు. నేనుపుట్టి బుద్ధియెఱిగితరువాత చేసిన తెలివి గల పని అది వక్కటే అని తలుస్తాను. తరువాత ఆ కంపినీస్థితి యేమయింది?

వం——లక్షరూపాయల మూలధనంగల ఆకంపెనీవారు యింటి అద్దె నిమిత్తం వ్యాజ్యంవచ్చేటప్పటికి హాజరువారంటు వస్తుందేమోనని నానాముఖాలా పారిపోయినారు. నేను కార్యనిర్వాహకుణ్ని గనుక, ఆకంపెనీవారికి ముందుగా నేనేదారిచూపి పారిపోయినాను. అప్పటి నుంచీ నేను నాస్వార్జితధనంవల్లనే జీవనంచేస్తూవున్నాను.

కం—కంపెనీ దివాలా తీసినతరువాత మీావద్ద ధనంయెలాగు వచ్చింది?

వం——అప్పటినుంచీ నేను జనులను లోకోపకారం నిమిత్తం అనేక విధాల మోసాలుచేసి ధనం సంపాదించి జీవనం చేస్తూవున్నాను.

కం——యిది మరీవింతగావున్నది. మోసం చెయ్యడంవల్ల లోకోపకారం యెలా తటస్థమవుతుంది?

వం——చెపుతానువినండి. లోకంలోవుండే జనులందరూ మోసపుచ్చేవారూ మోసపోయేవారూ అని రెండు తెగలుగా వుంటారు.

కం——ఇదిమంచి విభాగమే.

వం——లోకంలో మోసంచేసే బుద్ధిమంతులు తక్కువగానూ మోసపొయ్యే బుద్ధిహీనులు యెక్కువగానూ వుంటారు. బుద్ధిమంతుల వల్ల బుద్ధిహీనులకు వుపకారం కలుగుతుంది. గనుక, అల్పసంఖ్యగల వంచకులవల్ల అధికసంఖ్యగల వంచితులకు వుపకారం కలుగుతుంది. అనగా బహుజనోపకారం కలుగుతుందని తాత్పర్యం.

కం——అదియెలాగు?

వం—మీాకు విప్పిచెపితేనేకాని తెలిసేటట్టులేదు. చెపుతాను వినండి. పెద్ద కంపినీకి కార్యనిర్వాహకుణ్ని గనుక పెద్దషాపులోకివెళ్ళి పదికోట్లకు గుడ్డచింపించి కుట్టించి తయారుచేయించి బిల్లుతో కోట్లు మాయింటికి పంపవలసిందని ఆర్డరు యిస్తాననుకో. ఆర్డరుప్రకారంకోట్లు

వస్తవి. నావద్దనుంచి షాబుకారుకు నక్కుదమ్మిడీ వెళ్ళను. దర్జీవాడు కుట్టినందుకు షాబుకారువద్ద కూలి పుచ్చుకోకుండా వుండడుగనుక ఆ కూలితో వాడిపెళ్ళామూ బిడ్డలూ భోజనంచేస్తే కుటుంబానికంతా వుపకారం కలుగుతుంది. వాడు కావలసినవస్తువులు బజారులో కొంటాడుగనుక వాళ్ళందరకూ వుపకారం కలుగుతుంది, వాడు సాయంకాలం మిగిలినసొమ్ము పట్టుకుని కల్లంగడికి వెళుతాడు గనుక అక్కడ వాళ్ళకు వుపకారం కలుగుతుంది; అక్కడ తాగిపడిపోతే పోలీసువారు పట్టుకుంటే నేరాలు పట్టుకున్నందుకు పోలీసువారికి వుపకారం కలుగుతుంది; మరునాగు మేజస్ట్రీటు జులుమానా వేస్తే గవర్నమెంటువారికి లాభం కలుగుతుంది; యిలాగంటి వ్యవహారాలవల్ల వర్తకుడు దివాలా తీస్తే భగవద్భక్తికలిగి అతనికి వుపకారం కలుగుతుంది; యిలాగుచెప్పడానికి మొదలుపెడితే యెన్ని వుపకారాలయినా చెప్పవచ్చును. నా వక్కమోసంవల్ల ప్రజలు మొదలుకుని దొరతనంవారివరకూ యెంత మందికి వుపకారం కలిగింకో కనిపెట్టినారా!

కం—మోసంవల్ల యిలాగంటి లోకోపకారం వుంటుందని నేనిదివరకు యెప్పుడూ ఆలోచించలేదు. (తనలో) దీన్నిపట్టిచూస్తే యితడు నాకు తండ్రిగావుండడానికి తగినవాడుగానే కనపడుతూవున్నాడు. (బిగ్గరగా) మీరిదివరకెప్పుడయినా నాటకంలో వేషంవేసి కధవినిపించినారా?

వం—మీరో?

కం—మీరు యెప్పుడయినా తండ్రిగావున్నారా?

వం—నాకు పెళ్ళికాలేదుగనుక ఆప్రశ్న నన్నడగకండి. నిజం చెపితే అన్నీతంటాలు వస్తవి.

కం—నాఅర్థం నిజమయినతండ్రి అనికాదు. మీరు నాటకంలో యెప్పుడయినా తండ్రివేషం వేసినారా?

వం—అదెంతసేపు? నిముషంలో వెయ్యవచ్చును. రెండుచోప్ప బెంజ్లు పళ్ళుపెట్టుకొని మీసాలకూ గడ్డానికీ మద్దిపాలతో తెల్లబొచ్చు అంటించుకుంటే అరఘడియలో అరవయి తండ్రివేషాలు వెయ్యవచ్చును. ఆపయిని 'అబ్బాయీ! యెన్నాళ్ళకు నిన్ను చూచినానురా?' — (అని గట్టిగా కంఠీరవదేవుని కౌగిలించుకొని)— ఇంగాగే. అంతా నాకు తెలుసును.

కం—దివ్యంగావున్నది. నీవునాకు తండ్రివి కాదగినవాడవే. నాకుతండ్రివి కావడానికి ముందుగా నీవునాకు వకచిన్నపని చేసిపెట్ట వలెను. నీవు యీవుత్తరం తీసుకునివెళ్లి సమీపంలోనే వకయింట్లో యిచ్చిరావలెను. (అని చెవిలో చెప్పుచున్నాడు.)

వం—అలాగే చేస్తాను.

కం—మామనిషిని వేరేవకచోటికి పంపించినాను. నీవు వచ్చిన దాకా యిక్కడ కనిపెట్టుకుని వుంటాను.

వం—ఇదుగో వెళుతూవున్నాను. వకసంగతి అడగడంమరిచి పోయినాను. యీపూట మీభోజనం యెక్కడ?

కం—వెళ్ళిరా. తరువాత మనంయిద్దరమూ కలిసేభోంచేతాము

వం—కూరలు వుంటవా?

కం—వుంటవి.

వం—పప్పో?

కం—పప్పూను.

వం—నెయ్యో?

కం—నెయ్యీని.

వం—పెరుగో.

కం—అన్నీవుంటవి. వేగిరంవెళ్ళిరా. (అని వెళ్ళుచున్నాడు.)

నం—మనమోసం బాగాపారింది. ప్రపంచమంతా మోసం తోనే వున్నది. యెక్కడ చూచినా వీరిని వారూ వారినివీరూ మోసం చేస్తూవుంటారు.

(పాట—ద్విపద.)

1. పట్టణంబులయందు - పల్లెలయందు,
బిట్టుగాజనులెల్ల - భేదంబులేక,
వేసాలువేయుచు - వేయివిధాల,
మోసాలుచేయుచు - మురువొందుచుంద్రు.

2. అప్పిచ్చువారెల్ల - నధికాశచేత,
నప్పులు గొనువారి - నలయింపఁజూడ,
నప్పులు గొనువార - లాదటమించి,
యప్పులనెగవేయ - నరయు చుండుదురు.

3. కాముకజనుఁడుతా - కాంక్షించినట్టి
కామినివంచింప - గణనలేనట్టి
మాయలుపన్నుచు - మరిబొంకుచుండు;
వేయేల? మోసంబు - విశ్వమంతయును.

(అని పాడుచు వెళ్ళుచున్నాఁడు.)

[అంతట కంఠీరవదేవు మరల ప్రవేశించుచున్నాఁడు.]

కం—అతడు మహాబుద్ధిమంతుడు. నాతండ్రి కావడానికి బాగా తగివున్నాడు. నన్ను బాధపెట్టే అప్పులవాళ్ళు యిక్కడ యెవరూ లేరు. ఇక్కడ నాప్రాణం హాయిగావున్నది. నాకాబోయే తండ్రి వచ్చేలోపుగా యేమిచెయ్యావలెనో ఆలోచించుకుంటూ వుంటాను. (అని కన్నులు మూసికొని, ఆలోచించుచున్నాఁడు.)

[అప్పుడు హాజరువారంటు పట్టుకొని భవానిసింగు, శివప్రసాదు, అను భటులు ప్రవేశించుచున్నారు.]

భవా—అదుగో! అతను యిక్కడ వున్నాడు. ఈసారి యితను నన్ను తప్పించుకొని పారిపోలేడు. యీవుచ్చు యితనిచేతులకు వేసి బిగించినామంటే యితను మనకు చిక్కినట్టే.

కం—(తనలో) ఈసారి యీధనంతో ధనమిత్రుని వదుల్చుకో వచ్చును. ఆచిన్నదాని ధనమంతా నాచేతిలోపడితే దాన్ని యెలాగు వుపయోగించుకోవలెనో తెలియకుండావున్నది.

భవా—తెలుస్తుంది. (అని శివప్రసాదుతో మెల్లగా దగ్గరకు వచ్చుచున్నాడు.)

కం—(తనలో) రామాయణికీ నాకూవుండేబంధము—

భ—(తనలో) ముందుగా యీబంధముమాట చూచుకో. (అని యుచ్చుచేతికి తగిలించి బిగించుచున్నాడు.)

కం—(ఉలికిపడి కన్నులువిచ్చి) ఇదేమిటి! (అని పెనగు చున్నాడు.)

భ—చేతనయితే యీతాళ్లు తెంపు చూతాము. కిందటి మాటునీవు మాకోర్టు బంట్రోతులనుగుద్ది పారిపోవడంచేత యీసారి మేము సాధనాలన్నీ పట్టుకొని జాగ్రతగా వచ్చినాము. ఇప్పుడు నీవు మమ్మల్ని గుద్దడానికి వల్లలేదు.

కం—(చేతులు లాగుకొనుచు) మోటపశువుల్లారా! కట్లువిప్పండి. విప్పకపోతే—

భ—వూరికే గింజుకోకు. ఈసారి నిన్ను భద్రంగా తీసుకుని వెళుతాములే—శివప్రసాద్! నీవువెళ్ళి వకబండి కుదిర్చితీసుకునిరా. నీవు వచ్చిందాకా నేను యితణ్ని భద్రంగా వుంచుతాను.

శివ—జాగ్రత! (అని వెళ్ళుచున్నాఁడు.)

కం—అయ్యా! మీరెవరు?

భ—భవానిసింగు.

కం—భవానిసింగుగారూ! మీరు కొంచెం కట్టువదులుచేసి వక్క చెయ్యి విడిచిపెట్టినారంటే బొడ్డుకొంగునవున్న మూటవిప్పి బంగారపు కాసులు మీచేతులో పెడుతాను.

భ—నీఆటలు నాదగ్గిరసాగవు. (బొడ్డుకొంగుతడవి) ఇక్కడ యేమీ మూటలేదు. వట్టిదే.

కం—నీకు జ్ఞానంలేదు. యెవరిబొడ్డుకొంగున అనుకున్నావు?

భ—ధనమిత్రుని బొడ్డుకొంగున మళ్ళీసొమ్ము యేమయినా వుంటే నీకు సమర్పించడానికి నిన్ను భద్రంగా తీసుకొనిరమ్మన్నాడు.

కం—ఆలాగా? ఇప్పుడు వంచకాచార్యు లిక్కడవుంటేనా—

[వంచకాచార్యులు ప్రవేశించుచున్నాఁడు.]

వం—ఇదుగో సమయానికి వచ్చినాను. ఆహాహాహా! ఇదేమిటి కొత్తవినోదంగావున్నది? ఈబంట్రోతేమిటి? చేతులుకట్టడమేమిటి?

కం—కట్టివుండడంచేత నాచేతులు నేను వుపయోగించుకోలేను. నీచేతులు స్వేచ్ఛగావున్నవి. వాటిని బాగా వుపయోగించు— తెలిసిందా?

వం—తెలిసింది. (చేయెత్తి చరచఁబోయినట్టుగా భవానిసింగు మీదికివెళ్ళి) విడిచిపెట్టు.

భవా—యితణ్ని విడిపించినావంటే నీకు యేమిశిక్ష అవుతుందో తెలుసునా?

వం—ఛీఛీ. విడువు.

భ—ఓశివప్రసాద్! ఎక్కడవున్నావో పరుగెత్తుకునిరా.

వం—శివప్రసాదుకాదు నీతాతయెవడువస్తాడో రానియ్యి. వేగిరం యితణ్ణి విడిచి దూరంగాపో.

భ—ఇదుగో మెల్లిగావిడిచిపెట్టి వెళుతూవున్నాను. కొంచెం ఓపికపెట్టు. (అని ముడివేసి జరుగుచున్నాడు.)

వం—వోపికాలేదు గీపికాలేదుపో. (అని భవానిసింగును ఈడ్చి తరిమివేయుచున్నాడు.) జట్టీజవాను వొళ్ళంతా చెమటలుపట్టేటట్టుగా పరుగెత్తుతూవున్నాడు. మిమ్మల్ని యెలావదిల్పినానో చూచినారా?

కం—నీవు మంచిసమయంలో పుట్టిపడ్డావు. మనం గొప్పగండం తప్పించుకున్నాము. అదుగో! జియ్యారుసూరి యిలాగువస్తూవున్నాడు. వేగిరంకట్లువిప్పు. లేకపోతే నేను పాడయిపోతాను.

వం—ఈముడిరాదు.

కం—అది జారుముడికాదా?

వం—కాదు. గట్టిముడి.

కం—ఏమిబుద్ధి? ఈస్థితిలో ఆయనను నేను యెట్లాచూడను?

వం—నీకు నేను వకవుపాయం చెపుతాను. నాబట్టవంటినిండా కప్పుకుని చేతులు పయికి కనబడకుండా నోటితోపూట్లాడు. చేతులతో చెయ్యవలసినపని యేమయినావస్తే నీవెనుకనిలుచుండి నేనుచేస్తాను. పెద్దవాడుగనుక ఆయనకు కళ్ళుతిన్నగా కనబడవు. (అని తనపయిబట్ట కప్పి తాను వెనుక బట్టలో దూరుచున్నాడు.)

కం—ఈవుపాయం బాగావున్నది. ఆయనదగ్గిరకు వచ్చినాడు. నన్నానమాలుపట్టలేదు.

[జియ్యారుసూరి ప్రవేశించుచున్నాడు.]

కం—అయ్యా! నమస్కారము. మీరు యిల్లాగు దయచేసి నారేమి?

జి—ఎవరు? కంఠీరవదేవుగారా? మీరు మీతండ్రిగారిరాక నిమిత్తం యిక్కడ యెదురుచూస్తూవున్నారుకాబోలును. నేను మా తోటలోకి వెళుతూవున్నాను.

కం—ఆయనకోసమే నిరీక్షిస్తూవున్నాను. ఝాముసేపటినుంచి కనిపెట్టుకొనివున్నా యింకా ఆయనజాడ కనపడడంలేదు. నిన్నే టెలిగ్రాం పంపినాను.

జి—ఆయన యిప్పుడు రాకపోతే సాయంకాలము వస్తారు. నాకూతురి వివాహం విషయములో యేమీ మోసంలేదుగదా?

కం—ఇందులో మోసంకూడానా!

జి—మీవద్ద పొడుంకాయవున్నదా?

కం—లేదు. తొందరలో తేవడం మరిచిపోయినాను.

జి—నేను రాత్రే చేయించినాను. యీపొడుం యెలాగున్నదో చూడండి. (అని పొడుముకాయ చేతికందిచ్చుచున్నాఁడు.)

కం—ఈరాత్రే చేయించినారా? (వంచకాచార్యులు చంకక్రింది నుండి చేయిచాపి పొడుముకాయ యందుకొని ముక్కుదగ్గర పెట్టు చున్నాఁడు.) దివ్యంగావున్నది. యెక్కడ తెప్పించినారో కాని యిటు వంటి పొగాకుమాగోదావరిలంకలోకూడా పండదు. (వంచకాచార్యులు పొడుముకాయను మరల నిచ్చివేయుచున్నాఁడు.)

జి—ప్రొద్దెక్కుతూవున్నది. నేను యిఖ సెలవుపుచ్చుకొని తోటలోకి వెళ్ళివస్తాను. (అని వెళ్ళుచున్నాఁడు.)

వం—నామోసం బాగాసాగిందా?

కం—దివ్యంగాసాగింది. నీవు మోసాలరాజువు. నేను మరిచి పోయినాను. నామొలలో పలుదోముపుల్లలు కోసుకునేకత్తివున్నది. అది పుచ్చుకుని మళ్ళీ వాళ్ళురాకముందు పే—

వం—చెప్పనక్కరలేదు. తెలిసింది. అని కత్తిపుచ్చుకొని కట్లు కోసివేయుచున్నాఁడు.)

కం—ఇప్పుడు నాకు బంధవిమోచనం కలిగింది. మనం వేగిరం వెళ్ళి యీముసలాయనను వలలో పడవేసే ప్రయత్నం చెయ్యవలెను.

వం—వక్క దెబ్బలో చేతాము.

కం—ఆపొలంలోనుంచి వచ్చేవాళ్ళు యెవరు?

వం—ఇందాకటి బంట్రోతులు.

కం—ఇఖ మాటల కవకాశంలేదు. నాపిక్కబలం చూపవలెను. (అని పరుగెత్తుచున్నాఁడు.)

వం—యెవరికీ దొరక్కుండా పరుగెత్తు. ఓబంట్రోతుల్లారా! వగరుస్తూ పరుగెత్తుకనిరండి. మీకు పట్టుకోవడానికి యిక్కడ యెవరూ లేరు. చేతనయితే నాపరుగుకలుసుకోండి. నేను లేడిలాగు పరుగెత్తుతాను. (అని పాఱిపోవుచున్నాఁడు.)

---

3. రంగము—జియ్యరుసూరి యిల్లు.

[పార్వతియు, దామోదరుఁడును ప్రవేశించుచున్నారు.]

పార్వ—దామోదరా! నేను యెక్కడకు వెళితే అక్కడికల్లా తోకలాగు వెంట తిరుగుతూవుంటావేమి? నేను యిందాకాయిచ్చిన రొట్టెముక్కతింటూ వకమూల అణిగి కూర్చోరాదా? వెళ్ళు.

దామో—నీసెలవు ప్రకారం వెళ్ళి మళ్ళీయిప్పుడే వస్తాను. (అని వెళ్ళుచున్నాఁడు.)

పార్వ—నేను మా అమ్మగారిలాగు గొప్పదాన్ని అయితే బాగావుండును. నాకు భాగ్యం యెత్తుకోవడానికి వెనుక యెరకలది రెండు

డబ్బులుయిస్తే వేరుముక్క కడుతానన్నది. అదుగో అమ్మగారు వస్తూవున్నారు.

[రామామణి ప్రవేశించుచున్నది.]

రామా—పార్వతీ! ఈ వుదయాన్న వెళ్ళినతరువాత కంఠీరవదేవుగారు నాకు యేమయినా వుత్తరం పంపించినారా?

పార్వ—లేదు. నావద్దకు పంపలేదు.

రామా—దామోదరా?

[దామోదరుఁడు ప్రవేశించుచున్నాఁడు.]

దామో—అమ్మా! వస్తూవున్నాను.

రామా—నీవు యీవుత్తరం తీసుకునివెళ్ళి పూటకూళ్ళయింటికాడ యిచ్చివస్తావా?

పార్వ—దామోదరా! కదలవేమి?

దామో—నాపని కుక్కలాగు యిక్కడికీ అక్కడికీ తిరగడంతో సరిపోతూవున్నది. (అని వెళ్ళుచున్నాఁడు.)

రామా—పార్వతీ! నేను మావాళ్ళయింటికి వెళ్ళినకాలంలో కంఠీరవదేవుగారు ఇక్కడికి రాలేదని నీకునిశ్చయంగా తెలుసునా?

పార్వ—రాలేదు. యెంతమాత్రమూ రాలేదు.

రామా—అతడు యిప్పుడు యేమివుపాయం ఆలోచిస్తూవుండి వుంటాడు? ఆతనికి నామీద ప్రేమవున్నందుకు లేశమూ సందేహంలేదు. కాని అతని వుపాయాలు సాగుతవో లేదో అనిమాత్రం నాకు సందేహంగా వున్నది. రాజమహేంద్రవరంలో అతనికి తండ్రివున్నట్టు నేను యెప్పుడూ వినివుండలేదు.

పార్వ—(ముందువంక చూచి) అదుగో ఆయన వస్తూవున్నారు.

[కంఠీరవదేవు ప్రవేశించుచున్నాడు.]

కంఠీ—ప్రియురాలా! రామామణీ! నిన్ను చూడడంచేత నా ప్రాణాలు లేచివచ్చినవి.

పార్వ—బహుదొడ్డవాడు. ఈయన దేవుడులాగు మాట్లాడుతున్నాడు.

రామా—మీరు యింతదూరం నాకోసం నడిచివచ్చినారా? యేమయినా యెక్కి రాలేదా?

పార్వ—ఆయన యెండెక్కివచ్చినారు.

రామా—పార్వతీ! యీపాటి నీవు వెళ్ళిపో.

పార్వ—వెళుతూవున్నాను. (తనలో) వీరుయిద్దరూ కలుసుకోవడంతోటే యేదో రహస్యంవున్నట్టు నన్నవతలకి పంపివేస్తారు. నేను అవతలికివెళ్ళి వీరుయేమిచేస్తూవుంటారో యీతలుపుసందునుంచి చూస్తూవుంటాను. (అని వెళ్ళుచున్నది.)

కంఠీ—ఓ ప్రాణేశ్వరీ! వ్యవహారమంతా కుదిరింది. రేపు తెల్లవారేలోగా మీతండ్రిగారి అనుమతితోనే నిన్ను నా సొమ్మునుగా చేసుకుంటాను.

రామా—కంఠీరవా? నీదగ్గిరవున్న తప్పితమల్లా తలకుమించిన పెద్దయెత్తులుయెత్తడ మనుకుంటాను.

[పార్వతి ప్రవేశించుచున్నది.]

పార్వ—అమ్మా బాబయ్యగారి సెలవయింది. మిమ్మలిని ఆయన పొస్తకాలగదిలోకి తీసుకుని రమ్మన్నారు.

రామా—కంఠీరవా! నేను యిక్కడ వుండవల్లకాదు. వెళ్ళిపోతాను. నీవు చేసే ప్రయత్నం సఫలంకావడం నాకుయిష్టమేకాని నీ

గౌరవానికికాని నాయోగ్యతకుగాని భంగంవచ్చే పనిమాత్రం నీవు యెంతమాత్రమూ చెయ్యకూడదనుసుమా. (అని వెళ్ళుచున్నది.)

పార్వ—(తనలో) వీళ్ళునన్ను అవతలికి పంపించడానికి యెప్పుడూ మఱిచిపోరు. అయినాకానీ! వీళ్ళు చాలాసేపు మాట్లాడుకోవడానికి అవకాశంలేకుండా వెంటనే వచ్చి పంపివేసినాను. నేను పోవలెను.

(అని వెళ్ళుచున్నది.)

కంఠీ——నాప్రియురాలి మాటలతో నాధైర్యమంతా చెడిపోయింది. జియ్యరుసూరిగారివద్దకు వెళ్ళి, ఆయనకాళ్ళమీదపడి, చేసిందంతా వప్పుకుంటాను. (అని వెళ్ళఁబోవుచున్నాఁడు.)

[అంతట తెల్లగడ్డముతోను మీసములతోను ముసలి వేషము వేసికొని చేత కఱ్ఱపట్టుకొని వంచకాచార్యులు ప్రవేశించుచున్నాఁడు.]

కంఠీ——నీవుయెవరు? ముందుగా వర్తమానం చెయ్యకుండా పెద్దమనుష్యుల యింట్లో యిలా ప్రవేశించినావేమి?

వంచ——నేనుయెవరినా? నన్ను నీవు ఆనవాలు పట్టనేలేదా? కన్న తండ్రిని తెలుసుకునేవాడు యెంతటివాడు కావలెను? నీవు చేసుకున్న తండ్రినే నీవుగుర్తుపట్టలేకుండా వున్నావు.

కంఠీ——ఆహాహాహా! ఏమీ! వంచకాచార్యులా?

వంచ——అవును. కఱ్ఱా గడ్డమూ మీసాలూ అన్నిటితోనూ వచ్చినాను.

కంఠీ——నీవువేసిన వేషములో కథబాగా వినిపించగలవా?

వంచ——మీచిత్తంవచ్చినట్లు వినిపిస్తాను. నేను యేమోస్తరు ముసలికథ వినిపించవలెను? "నేను వీధులలో ఆడుకునేదినాలలో అరవైయ్యేళ్ళకిందట" అని పాతకథలుచెప్పే ముసలివేషం కావలెనా? 'ఆహాహా

ఇహీంహీం! శబాసు! మహామంచికథ. ఆహాహా! ఇది తలుచుకుంటే నాకు చిన్నప్పటికథ జ్ఞాపకంవస్తూ వున్నది. ఇహిహిహీం!' అని మాటమాటకూ నవ్వుతూవుండే ముసలివేషం కావలెనా? 'ఇప్పటివాళ్ళనుచూస్తే నాకు తలకాయనొప్పి వాళ్ళమాటతలపెట్టకు. కాలమంతా చెడిపోతూవున్నది. పాడుకాలం వచ్చింది. యెవరితోనైనా మాట్లాడితే నాకు చిరాకు' అని చిరాకుపడుతూ నిష్కారణంగా కొరకొరలాడుతూవుండే ముసలివేషం కావలెనా? ఈ మూడింట్లో యేదికావలెను?

కంఠీ—సమయంకనిపెట్టి నీయిష్టంవచ్చినట్టు చెయ్యి. ఆముసలాయన మనసుకనిపెట్టి యెప్పటికెలాగు మాట్లాడవలెనో అలాగు మాట్లాడు. నేనుచెప్పినసంగతిమాత్రం మరిచిపోకు.

వం—చూడు. ఆయనను నావలలో యెలాపడవేస్తానో?

కంఠీ—అలాగయితే కార్యం యెంతశీఘ్రంగా నెరవేరితే అంత మంచిది. ఆయన పొస్తకాలంటే చెవికోసుకుంటాడు. ఆయన యిప్పుడు పొస్తకాలగదిలో వున్నాడు.

వంచ—ఇఖ ఆయనవద్దు మనపుస్తకంలో యెక్కించుకోవచ్చును.

కంఠీ—ఆలస్యంచెయ్యక వెంటనేవెళ్ళు.

వం—నామనస్సులో నేను వలఅంతాపన్నినాను. ఆముసలిగొడ్డు నావలలో పడుతుంది. వెళుదాము రండి. (అని ఇద్దఱును వెళ్ళుచున్నారు.)

౪. రంగము—జియ్యరుసూరి పుస్తకములగది.

[జియ్యరుసూరి ప్రవేశించుచున్నాడు.]

జియ్య—కంఠీరవదేవు తనతండ్రిని యింకాపంపించినాడుకాడు. అతనికి వకవేళ తండ్రిలేనేలేడేమో! అమ్మాయికి యిష్టంవుంటే అతణ్ని పెళ్ళిచేసుకోవచ్చును.

పార్వ—(వెలుపలనుండి) అయ్యా! నేను లోపలికి రావచ్చునా?

జియ్య—పార్వతా? రావచ్చును. రా.

[పార్వతి ప్రవేశించుచున్నది.]

పార్వ—అయ్యా! ఆయనవచ్చినాడు.

జియ్య—ఆయన యెవరు?

పార్వ—కంఠీరవదేవుగారి తండ్రిగారండి. ఆయన మహాతమాషాగా వున్నారు. మిట్టపఖ్యా జనపనారపీచువలె గడ్డమూ ముసలిపండులాగువున్నారు. ఆయన చేతులో పెద్దకర్రవున్నది.

జియ్య—ఆయనను లోపలికి తీసుకొనిరా. (అనిలేచుచున్నాడు)

పార్వ—కర్రనూ ఆయననూకూడానా?

జియ్య—అందరినీని.

పార్వ—ఆయన గుమ్మమువద్దనే వున్నారు. (అని వెళ్ళుచున్నది.)

[వంచకాచార్యులతో పార్వతి మరల ప్రవేశించుచున్నది.]

పార్వ—అయ్యా! యిదిమార్గము. అరుగో ఆనిలుచున్నవారే జియ్యరుసూరిగారు. (అని వెళ్ళుచున్నది.)

వంచకాచార్యుఁడు—(ఆయనవీపుతట్టి) బావగారు క్షేమంగా వున్నారా?

జియ్య—మీరు ముసలివారయినా చాలా బలంగావున్నారు. పార్వతీ! ఈయనకు కుర్చీవెయ్యి. కూర్చుండండి.

వంచ—(కూరుచుండి) సంగతంతా విని సంతోషించినాను.

జియ్య—మీకుమారిడి వుత్తరం అందినవెంటనే బయలుదేరి వచ్చినారు కాబోలును.

వం—వుత్తరంలేకుండానే వచ్చినాను. మాకంతీరవుణ్ని నేను యీవూరువచ్చినతరువాతనే చూచినాను.

జియ్యా—మీరు అలసివచ్చినారు. కొంచెం పాలు దాహం పుచ్చుకుంటారా?

వంచ—సిద్ధంగావుంటే కొంచెం ఫలహారంకూడా చేస్తాను.

జియ్యా—పార్వతీ! వెండిగిన్నెతో పాలూఫలహారీలు ఇలాతీసుకునిరా.

వం—మీరు బహుమర్యాదస్థులు. (అని త్రాగుచున్నాడు.)

జియ్యా—కాలం వ్యర్థంగా పోగొట్టడం యెందుకు? ఫలహారంతోపాటు మనవ్యవహారంకూడా చక్కపెట్టుకుందామా? మాతో సంబంధం చేసుకోవడం మీకు యిష్టంగా వున్నదా!

వం—పరమానందంగా వున్నది.

జియ్యా—మీభూములన్నీ గోదావరితీరమందు వున్నవని విన్నాను.

వంచ—నిజంగానా?

జియ్యా—నిజంగానే. మీభూములకు పన్ను లేదుగదా?

వంచ—నేను సర్కారుకు చిల్లిగవ్వ పన్ను యివ్వవలసిన పనిలేదు.

జియ్యా—(లేచి) మీసంభాషణవల్ల నాకుతృప్తికలిగింది. కావలసింది పార్వతినడిగి తెప్పించుకొని యిఖమీరు సావకాశంగా ఫలహారం చేస్తూవుండండి. ఈ సమీపంలోనే మాకు బంధువుడున్ను స్నేహితుడున్ను వకాయనవున్నాడు. ఆయనతో యీసంగతి ఆలోచించి కార్యనిశ్చయం చేసుకొనివస్తాను.

వంచ—వెళ్ళిరండి.

జియ్యా—మళ్ళీ యిక్కడవున్నట్టేవస్తాను. (అని వెళ్ళుచున్నాడు.

వంచ—ఆయనవెళ్ళినాడు. ఇక్కడ నావేషం బాగాపారింది. ఇఖ కంఠీరవదేవు రామామణిని వివాహంచేసుకుంటాడు. నేనుపడ్డ శ్రమకు నాకుకూడా కొంతలాభం కలుగుతుంది. తెలివితక్కువవాళ్ళు సత్యమే జయమంటారుగాని నిజానికి అసత్యమే జయం. నేనుచేసే మోసాలూ అబద్ధాలూ యెలా సాగుతూవున్నవో!

[పార్వతి ప్రవేశించుచున్నది.]

పార్వ—అయ్యా! యేమిటి సెలవిస్తూవున్నారు?

వంచ—ఓసిభూతమా! నేను యెవరితోనూ అననిమాటలు నీవు పొంచుండి యెందుకు వింటూవున్నావు?

పార్వ—యెన్ని తెచ్చినా చాలకుండా భూతంలాగు అన్నీ నీవే దిగమింగివేస్తూవున్నావు. భూతాన్ని నీవా? నేనా?

వంచ—పోనీ వూరుకో. నీవు యీసంగతి యెవరితోనూ చెప్పకు. నీకు తిరువాత నేను యేమయినా యిస్తాను. మీాయజమానుడు యింట్లోలేడు. ముందుగా యీపూరీలు నాలుగుతిను. (అని యిచ్చుచున్నాడు.)

పార్వ—(పుచ్చుకొని తినుచు) మీాకు మేలుకలుగవలెను. మీారు మా అమ్మబ్రతికినంతకాలం బ్రతకండి.

వంచ—చెప్పుల చప్పుడవుతూవున్నది. యెవరో వస్తూవున్నట్టున్నారు.

[జియ్యగుసూరియు, కంఠీరవదేవును, రామామణియు, దామోదరుడును, ప్రవేశించుచున్నారు.]

జియ్య—కంఠీరవా! నీవుచేసినమోసం నీ అంతట నీవే ధారాళంగా చెప్పివేసి క్షమార్పణ కోరడంచేత నీవుచేసినతప్పును నేను క్షమించినాను.

కంఠీ—అయ్యా! వక్కమనవి—

జియ్యా—నీవేమీం చెప్పనక్కరలేదు. మాచిన్నదానికి నీడబ్బక్కరలేదు. నీవు గుణవంతుఁడవైతే—

వంచ—(వెలుపలినుండి) నేనుకాను నేనుకాను. అదిమరివకరు వదిలిపించినవాడికి శిక్షలేదు. నాయజమానుడు వారిలోవున్నాఁడు. పట్టుకోండి.

[పార్వతి వెనుకరాఁగా భవానిసింగుచేతను శివప్రసాదుచేతను పట్టుకోఁబడి వంచకాచార్యుఁడు ప్రవేశించుచున్నాఁడు.]

కంఠీ—ఏమిాం! వంచకాచార్యులా?

వంచ—ఏమి వంచకాచార్యులు? చివరకు వంచకాచార్యులే వంచితుడయినాడు. నేను లోపల ఫలహారప్రయత్నంలో వుండేటప్పటికి వీళ్లు వెలుపలనన్ను పట్టుకోవడవు ప్రయత్నంలోవుండి అధాత్తుగా మీాదపడ్డారు.

భవా—ఇప్పుడు పట్టుపడ్డది నీవువక్కడవేకాదు. నీయజమానుడుకూడా పట్టుపడ్డాడు. ఇఖ తప్పించుకుపోవడానికి వల్లకాదు. వెలుపల పోలీసువారిని కావిలిపెట్టి వచ్చినాము.

జియ్యా—మాయింట్లోవుండగా యెవరికీ కష్టంకలుగరాదు. వీరు యెంతసొమ్ము యివ్వవలెనో నేను యిచ్చివేస్తాను. వీరిని వదలిపెట్టండి.

భవా—ఇతణ్ని వారంటుమీాద పట్టుకున్నమనిషిని విడిపించి నందుకు పట్టుకున్నాము. ఇతణ్ని విడిచిపెట్టవల్లకాదు.

జియ్యా—వెండిరూపమయిన యీామందు మీాచేతికి తగిలితే యితణ్ని పట్టుకోవడానికి మీాకే చేతులురావు. ఇవి పుచ్చుకొని వెళ్ళిపొండి. (అని పదిరూపాయలు చేతులో పెట్టుచున్నాఁడు.)

భవా—ఈమందుతో నాచేతులు కట్టివేసినారు. మీా అవుషధం శివప్రసాదుచేతికికూడా తగిలి స్తేనేకాని ఆతని చేతులు కట్టుపడవు.

శివ—నాచేతులా?

జియ్యా—మాట్లాడకు. నీచెయ్యి యిలాగుపట్టు. (అని యతని చేతిలో మరి పదిరూపాయలు పెట్టుచున్నాఁడు.)

శివ—మేము యెప్పుడూ డబ్బుకు లోబడేవాళ్ళంకాము. లక్ష వరహాలుకుప్పపోసినా మేము వక్క అక్రమకార్యం చెయ్యము. మీా వంటి పెద్దలమాట మీారరాదు గనుక వీరిని విడిచిపెడుతూవున్నాము. బాకీసొమ్ము దయచేయించండి.

జియ్యా—దామోదరా! వీరిని తీసుకునివెళ్ళి లోపల సొమ్మిప్పించి పంపివేసిరా.

దామో—చిత్తము. (ముగ్గురును వెళ్ళుచున్నారు.)

జియ్యా—వంచకా! నీకు రాజమహేంద్రవరంలో తోటవున్నదని బొంకి నన్ను మోసం చెయ్యతలచుకొన్నావుకావా?

వంచ—నాకక్కడ తోటలేదా? నిజంగానేవున్నది. నేను చెప్పిన దానిలో యేమీా మోసంలేదు. ఆవూళ్ళో మ్యూజియంతోట మాదే.

జియ్యా—చందాలువేసి కట్టింది అది అందరిహక్కున్ను. నీది యెలాగయింది?

వంచ—నేనూ అందరిలో వాణ్నే గనుక అందరితోటిపాటు నాదీ అయింది.

జియ్యా—ఆహాహా! నీయుక్తికి సంతోషించినాను.

వంచ—మీారొక్కరేయేమిటి? నాయుక్తికి అందరూ సంతోషించేవారు. చిన్నతనంలోనే నాతమ్ముడయిన దామోదరుణ్ని—

[దామోదరుఁడు ప్రవేశించుచున్నాఁడు.]

దామో—దామోదరుణ్నా? యెవరు నాపేరెత్తుతూవున్నారు?

వంచ—దామోదరుణ్ని మోసంచేసి వాడిచేతులోవుండే పళ్ళూ పంచదారా తింటూవుంటే నాశక్తికి నన్ను మాతల్లికూడా మెచ్చుకునేది.

దామో—గొప్పవాడుకావలెనని చిన్నతనంలోనే దేశాలు తెగించిపోయిన జనార్దనుడవా నీవు? మాజనార్దనుడు చిన్నతనంలో నాచేతిలోయేమివున్నా యిట్లే మాయంచేసి యెత్తుకొనిపోయేవాడు.

వంచ—ఆజనార్దనుణ్నే నేను. యిల్లువిడిచి వెళ్ళినతరువాత నాశక్తిసామర్థ్యాలచేత నేను వంచకాచార్యులనయినాను. దామోదరా! యిలావచ్చి నన్ను కాగిలించుకో. ఇప్పుడు నేను కొడుకును పోగొట్టుకున్నా తమ్ముణ్ని సంపాదించుకొన్నాను. (అని కౌఁగిలించుకొనుచున్నాఁడు.)

దామో—అన్నయ్యా! అప్పుడే యింతముసలివాడవైపోయినావేమి?

వంచ—నేను ముసలివాణ్ని కావడం నీకు యిష్టంలేకపోతే యిదుగో మళ్ళీ పడుచువాణ్నవుతాను చూడు. (అని క్రొత్తగా పెట్టుకొన్న పండ్లను మీసములను గడ్డమును తీసివేయుచున్నాఁడు.)

పార్వ—దామోదరా! నీవు నన్ను పెళ్ళాడుతావా?

దామో—నేను అన్నమాటతప్పను. తప్పకుండా నిన్ను పెళ్ళిచేసుకుంటాను.

కంఠీ—సీతమ్మాణ్ని చూచి మనమంతా మంచిమార్గం నేర్చుకోవలెను. వంచకా! నీవు యింతటినుంచి అబద్ధాలూ మోసాలూ మానివేసి పెద్దమనిషివికా. నేనూ అవుతాను.

వంచ—నేను యీపంచేత యిప్పుడే పెద్దమనిషినయినాను. ఇక నడతచేతకూడా అవుతాను. ఇప్పుడే నిశ్చయంచేసుకున్నాను.

జయ్యా—కంఠీరవా? ఇప్పుడు పశ్చాత్తాపంకలిగి నిజంగానే నీనడత తిన్న చేసుకు నేటట్టయితే నాకూతురిని నీకు తప్పకుండా యిచ్చి నిన్ను యిల్లరికంవుంచుకుంటాను.

కంఠీ—మామా! ముందు నానడత మీరు జాగ్రతగా పరీక్ష చేసి చూడండి. నాకు యింతటితో బుద్ధివచ్చింది. మోసాలూ అబద్ధాలూ కొంతకాలం లాభకరంగావున్నా కడపట సత్యమే జయిస్తుంది. ఓమహాజనులారా! నామాట నమ్మండి. అల్పలాభంనిమిత్తమయి అబద్ధాలూ మోసాలూ మానండి. లోపలికి వెళుదామురండి.

(అని అందఱును వెళ్ళుచున్నారు.)

మోడరన్ ప్రెస్, కలర్ ప్రింటర్స్ & బాక్సు మేకర్స్, రాజమండ్రి.

స్త్రీల కుపయోగించు కథలు

అయిదవ సంపుటము

1 సత్యవతీ చరిత్ర
2 చంద్రమతీ చరిత్ర
3 సత్యసంజీవిని
4 చమత్కార రత్నావళి
5 సతీమణి విజయము
6 సుమిత్రచరిత్రము
7 రఘుదేవరాజీయము
8 కురంగేశ్వర వర్తకచరిత్రము
9 కళావతి పరిణయము
10 గయ్యాళిని సాధుచేయుట
11 చిత్రకేతు చరిత్రము
12 దానకేసరీవిలాసము
13 వైదర్భీవిలాసము
14 భానుమతికళ్యాణము
15 సరసిజనమనోభిరామము
16 ధర్మకవచోపాఖ్యానము
17 కుమారద్వయవిలాసము
18 పద్మినీప్రభాకరము
19 మాలతీమధుకరము

స్త్రీలకుపయోగించు పుస్తకములు

ఆఱవ సంపుటము

1 శ్రీవిక్టోరియామహారాజ్ఞి చరిత్ర
2 సతీహితబోధిని
3 పత్నీహితసూచని
4 స్త్రీ నీతిదీపిక
5 సత్యాద్రౌపదీ సంవాదము (మాతృపూజ పితృపూజ)
6 నీతికథామంజరి ప్ర॥ భాగము
7 డిటో ద్వి॥ భాగము
8 దేహారోగ్యధర్మబోధిని

ఉపన్యాసములు.

ఏడవ సంపుటము

1 జన్మాంతరము
2 అతిబాల్యవివాహము
3 విగ్రహారాధనము
4 ఈశ్వరదత్తపుస్తకములు
5 ఈశ్వరోపాసనము
6 ప్రార్థన
7 మానుషధర్మము
8 విద్యాధికుల ధర్మములు
9 మనుష్యజీవితములయొక్క పరమార్థము
10 వైరాగ్యము
11 విద్యాధురీణులయర్హ కృత్యము
12 వర్ణము [లు
13 హిందూమతములు
14 స్వయంకృషి
15 సకాయకష్టకర్మలు
16 వేశ్యాకాంతల యుప॥
17 ఐకమత్యము
18 దానములు
19 స్త్రీ పునర్వివాహచరిత్రం
20 స్త్రీ పునర్వివాహ విషయకోపన్యాసం
21 స్త్రీ పునర్వివాహ విషయక ప్రథమవిజ్ఞాపనము

22 స్త్రీపునర్వివాహ వి॥ ద్వి॥
23 స్త్రీపునర్వివాహశాస్త్ర సం॥
24 స్త్రీపునర్వివాహభూతవర్త
మానస్థితులు

ఉపన్యాసములు జీవితచరిత్రలు

ఎనిమిదవ సంపుటము

1 దేశీయమహాసభ
దానియుద్దేశము
2 శంకరాచార్యులు
3 బసవరాజు గవర్రాజుగారి
జీవితచరిత్రము
4 జీసస్ చరిత్రము
5 స్వదేశసంస్థాన చరిత్రాదులు
6 విగ్రహతంత్రవిమర్శనము
7 ఉపన్యాసమంజరి
8 వివేకవర్ధని మొదటి భాగము
9 ,, రెండవభాగము
10 ,, మూడవభాగము

సాహిత్యగ్రంథములు

తొమ్మిదవ సంపుటము

1 సంగ్రహవ్యాకరణము
2 కావ్యసంగ్రహము
3 అలంకారసంగ్రహము
4 నీతిచంద్రిక విగ్రహము
5 నీతిచంద్రికసంధి
6 తర్కసంగ్రహము
6 సత్యవాదిని
8 ఉత్తమస్త్రీ చరిత్రములు

ఆంధ్రకవుల చరిత్ర

పదియవ సంపుటము

పూర్వకాలపు కవుల 1 వ భా
మధ్యకాలపు కవుల 2 వ భా
ఆధునిక కవులు 3 వ భా

స్వీయచరిత్రలు

పదకొండవ సంపుటము

1, 2 భాగములు కలిపి

N. B. పై గ్రంథములన్నియు వాల్యూములుగాను, విడిగాను, కూడ దొరకును.

పుస్తకములు వలయువారు :—

కార్యదర్శి, హితకారిణీ సమాజము.

రాజమహేంద్రవరము

అని వ్రాసిన బడయుగలరు.